

Sygn. akt III AUa 634/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maria Michalska-Goźdź (spr.)
Sędziowie:	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer SSA Hanna Hańczewska-Pawłowska
Protokolant:	inspektor ds. biurowości Karolina Majchrzak

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2012 r. w Poznaniu

sprawy z wniosku (...) S.A. z siedzibą w Ś.

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

przy udziale zainteresowanego: M. B.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Z.

z dnia 3 kwietnia 2012 r. sygn. akt IV U 3683/11

- 1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,**
- 2. zasądza od odwołującej spółki na rzecz pozwanego kwotę 120zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22.09.2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., stwierdził, że przychód osiągnięty przez zainteresowanego M. B. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) S.A. z siedzibą w Ś. za okresy i w kwotach szczegółowo wymienionych w zaskarżonej decyzji, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe.

Odwołanie od decyzji złożył płatnik składek(...) S.A. z siedzibą w Ś. wnosząc o jej zmianę oraz zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazał, że organ rentowy ustalając, iż przychody z tytułu bonów i pomocy świątecznej nie były przeznaczone na cele socjalne postąpił w sposób całkowicie dowolny, a ponadto naruszył przepisy art. 8 ust. 1 i art. 10 ustawy z dnia 04.03.1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w zw. z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18.12.1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Wbrew ustaleniom organu rentowego, boni i pomoc świąteczna przyznane pracownikom stanowiły świadczenia socjalne z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Świadczenia te przyznawane były w oparciu o kryterium materialne dotyczące danych pracowników. Takim kryterium był dochód uzyskiwany przez pracownika u odwołującego. Pomoc nie była przyznawana pracownikom w jednakowej wysokości. Dochody uzyskiwane przez pracowników w Spółce miały decydujący wpływ na ogólną sytuację uprawnionych i przesądzały o tym, czy ktoś kwalifikował się do uzyskania pomocy z Funduszu i w jakiej wysokości.

Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2012r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż przychód uzyskany przez zainteresowanego M. B. w postaci świadczeń wypłaconych mu w latach 2008 – 2010 z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych przez odwołującego (...) S.A. w Ś. nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (punkt 1), i orzekł o kosztach postępowania.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu I instancji stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

W latach 2008-2010 objętych kontrolą przez ZUS płatnik składek (...) S.A. z siedzibą w Ś. tworzył Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych. W ramach funduszu pracownikom przekazywano m.in. boni w grudniu 2008r. i lipcu 2009r. oraz pomoc świąteczną w grudniu 2009r. i grudniu 2010r. Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych obowiązujący u płatnika składek w okresie od 01.01.1999r. do 05.04.2010r. stanowił w § 9 pkt 1, że podstawę do przyznawania ulgowych usług i świadczeń oraz wysokości dopłat z Funduszu stanowi dochód na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Kwoty przyznawanych bonów i wypłacanej pomocy świątecznej w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami uzależnione były od dochodu uzyskanego przez pracownika z tytułu pracy w (...) S.A.

Od dnia 06.04.2010r. u płatnika zmieniono niektóre zapisy Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

W § 9 pkt 4 Regulaminu stwierdzono, że w przypadku przyznawania bonów lub świadczeń pieniężnych - świątecznych, wysokość świadczenia ustalana będzie na podstawie wynagrodzenia brutto uzyskanego w (...) S.A.

Z punktu 1 § 9 regulaminu wynikało, że podstawę do obliczenia innych ulgowych usług i świadczeń oraz wysokości dopłat z Funduszu stanowić będzie dochód brutto przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Płatnik składek jest jednym z większych pracodawców w regionie. Dochody zatrudnionych w tym zakładzie są z reguły wyższe niż w innych zakładach regionu. Średnia zarobków w firmie wynosi 5600 zł i jest znacznie wyższa niż średnia krajowa. Średnia wieku załogi to 37 lat. Z reguły są to pracownicy pozostający w związkach, najczęściej posiadający 2 dzieci.

Kryterium dochodu w firmie jest bardzo znaczące i ma istotny wpływ na sytuację materialną w rodzinach pracowników.

Za lata objęte zaskarżoną decyzją, za podstawę przyznawania wszystkich świadczeń socjalnych, odwołujący przyjmował dochód pracownika w odwołującej firmie. Regulację dotyczącą świadczeń świątecznych i bonów, w szczególności co do kryteriów przyznawania i różnicowania świadczeń odwołujący zmienił w regulaminie na początku 2010r. Zmiana ta polegała na zapisaniu wprost wcześniejszej praktyki stosowanej w latach poprzednich

tj. przyjmowaniu dochodu w firmie za podstawę ustalania uprawnień do świadczeń świątecznych. Od 2011r. co do wszystkich świadczeń z funduszu socjalnego za kryterium dochodu przyjmuje się dochód na członka rodziny.

Powyższy stan faktyczny Sąd I instancji ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach ZUS oraz dokumentów przedłożonych do akt sprawy, a także zeznań zainteresowanego.

Mając powyższe na uwadze oraz przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, Sąd Okręgowy stwierdził, że zaskarżone decyzje są błędne w zakresie świadczeń świątecznych.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołująca Spółka administrująca środkami ZFŚS w latach 2008-2010 wprowadziła wydatkowała je wbrew zapisom regulaminu zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia przewidywały jako kryterium wypłaty świadczeń z funduszu, dochód na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z funduszu, gdzie w rzeczywistości świadczenia wypłacano jedynie w oparciu o kryterium wysokości wynagrodzenia za pracę uzyskiwanego przez pracowników odwołującej, to jednak metoda rozdzielania świadczeń z funduszu była akceptowana przez pracowników. Z tego względu Sąd I instancji zmienił zaskarżoną decyzję, wskazując nadto, że odwołujący wypłacając świadczenia pieniężne, w latach 2008-2010 różnicował ich wysokość w odniesieniu do sytuacji finansowej i rodzinnej pracowników. W ocenie Sądu I instancji organ rentowy nie wykazał, by sporne świadczenia nie miały charakteru socjalnego – były wypłacone ze specjalnie utworzonego w tym celu funduszu, uzależnione od sytuacji materialnej i rodzinnej pracowników, tj. dochodu osiąganego u płatnika składek.

Powyższy wyrok zaskarżył organ rentowy.

Apelujący zarzucił Sądowi I instancji:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 18 ust. 1 w zw. z art. § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe i art. 8 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez ich błędną wykładnię i zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż bony na święta i pomoc finansowa mogą być przyznane bez analizy sytuacji życiowej i materialnej,
2. naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 8 ust. 1 i art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez ich błędną wykładnię i zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie, że miernikiem kryterium socjalnego stanowi przychód uzyskany przez pracownika bez analizy jego sytuacji życiowej i materialnej, i wbrew regulaminowi świadczeń socjalnych.
3. błąd w ustaleniach faktycznych – poprzez ustalenie, że pracodawca przyznał świadczenia w zróżnicowanej wysokości,
4. dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami wynikającymi z art. 233 k.p.c.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i zasądzenie od odwołującego kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Spór sprawdzał się do stwierdzenia czy wypłata przez zakład pracy środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w oparciu o kryterium dochodów pracownika uzyskiwanych jedynie ze stosunku pracy łączącego go z

pracodawcą, abstrahując od jego ogólnej sytuacji materialnej, może zostać zakwalifikowana jako przychód wyłączony z podstawy wymiaru składek, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt. 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, a więc jako świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Punktem wyjścia dla jakichkolwiek dalszych rozważań w tym zakresie powinno jednak stanowić ogólne stwierdzenie, że w/w przychód pracownika ze stosunku pracy, a więc świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, które nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie, stanowi wyjątek od reguły, zgodnie z którą podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowi przychód ze stosunku pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Konsekwencją tego założenia wstępnego jest stwierdzenie, że jako wyjątek od reguły, interpretacja treści przepisów kwalifikujących określone świadczenia pieniężne wypłacone pracownikowi jako świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, powinna podlegać wykładni zawężającej, w myśl reguły interpretacyjnej *exceptiones non sunt extendendae* (wyjątków jako odstępstw od reguły nie należy interpretować rozszerzająco).

Podkreślenia zaś wymaga, że art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wprowadza ogólną regułę, zgodnie z którą przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Innymi słowy przyznanie prawa do określonych usług czy też wypłaty świadczeń z funduszu socjalnego dla wszystkich pracowników, niezależnie od analizy ich sytuacji życiowej, rodzinnej, czy materialnej, nie będzie, jeśli chodzi o skutki prawne, wypłatą świadczeń z funduszu socjalnego, a więc przychodem niepodlegającym podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, o którym mowa § 2 ust. 1 pkt. 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, tj. świadczeniem finansowanym ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Zatem pracodawca z jednej strony jako administrator środków funduszu, z drugiej strony jako płatnik składek, abstrahując od przyjętej przez siebie nazwy poszczególnych świadczeń finansowanych ze środków funduszu, nie może przyjąć innej zasady redystrybuowania tych środków wśród pracowników, aniżeli w oparciu o tzw. kryterium socjalne, tj. z uwzględnieniem całości sytuacji życiowej, rodzinnej czy materialnej uprawnionych pracowników.

Ustawodawca pozostawił jednocześnie pracodawcy jako administratorowi funduszu socjalnego pełny luz decyzyjny co do sposobu badania sytuacji życiowej, rodzinnej oraz materialnej pracowników.

Nie oznacza to jednak, że kryteria jakimi kieruje się pracodawca przy wypłacie środków z funduszu nie podlegają kontroli tak ze strony organu rentowego powołanego z mocy ustawy do nadzoru nad prawidłowością rozliczania przez płatnika składek na ubezpieczenie społeczne, jak i sądu, rozpatrującego odwołania od decyzji organu rentowego, właśnie pod kątem prawidłowości doboru zastosowanego przez płatnika składek kryterium socjalnego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Odnosząc zaś powyższe uwagi natury ogólnej do realiów przedmiotowej sprawy, zauważyć należy, że odwołująca przez cały okres objęty zaskarżoną decyzją, wypłaty zakwestionowanych przez organ rentowy świadczeń, dokonywała tylko i wyłącznie w oparciu o kryterium wysokości dochodu uzyskiwanego przez jej pracowników w ramach stosunku pracy łączących ich ze spółką.

Przyjęte więc przez odwołującą kryterium wypłaty świadczeń następowało więc w zupełnym oderwaniu od rzeczywistej analizy sytuacji materialnej pracownika, tj. nie uwzględniało sytuacji rodzinnej pracownika, a mianowicie liczby

posiadanych przez niego osób na utrzymaniu, a przede wszystkim wysokości dochodów osób prowadzących wspólne z pracownikiem gospodarstwo domowe.

W tym zakresie na pełną akceptację Sądu Apelacyjnego zasługuje twierdzenie apelującego organu rentowego, iż Sąd Okręgowy dokonując oceny zgodności przyjętego przez zakład pracy jako płatnika składek, rzeczywistej podstawy wypłaty tych świadczeń jako kryterium socjalnego, tylko w kontekście zgodności tych postanowień z postanowieniami regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych odwołującego się w tym zakresie do wysokości dochodu ze stosunku pracy łączącego pracownika ze spółką, abstrahując jednak od w/w założeń ustawowych, błędnie zatem ustalił, że wypłacane pracownikom w latach 2008 - 2010r. świadczenia spełniały kryterium socjalne, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Nie można bowiem z góry racjonalnie zakładać, że skoro poziom wynagrodzeń u odwołującej znacznie przewyższa średnią dla regionu, to automatycznie ma on decydujący wpływ na określony poziom życia rodziny pracownika, jako beneficjenta świadczeń wypłacanych z funduszu.

Wspomniana okoliczność może posiadać jedynie posiłkowe znaczenie przy ustalaniu sytuacji materialnej, jednakże zupełnie zatracą z pola widzenia sytuację życiową, rodzinną, do której odwołuje się treść art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Inna będzie przecież sytuacja pracownika samodzielnie prowadzącego gospodarstwo domowe, a inna pracownika posiadającego na utrzymaniu żonę oraz dzieci, przy założeniu że obaj w/w pracownicy będą otrzymywali ten sam poziom wynagrodzenia. Wówczas zastosowane przez odwołującą kryterium wysokości wynagrodzenia, w żaden sposób nie różnicuje ich sytuacji majątkowej, życiowej oraz rodzinnej.

Nie ma w tym przypadku żadnego znaczenia, akcentowana przez odwołującą spółkę okoliczność, że przedmiotowe środki pochodziły z funduszu socjalnego oraz wypłacane były pracownikom w różnej wysokości.

Wskazać bowiem należy, że ustawodawca, aby skutecznie zakwalifikować wypłacane przez pracodawcę środki jako przychód niepodlegający podstawie wymiaru składek, wprowadza nie tylko wymóg pochodzenia wypłacanych środków ze stosownego funduszu, ale także warunek zastosowania przez pracodawcę przedmiotowego kryterium socjalnego, przy redystrybucji środków zgromadzonym w funduszu, czego jednak nie uwzględniła odwołująca w trakcie wypłat ze środków funduszu w latach 2008-2010 r., a więc w całym okresie czasu objętym zaskarżonymi decyzjami.

Sąd Apelacyjny w uwzględnieniu apelacji organu rentowego zmienił zatem zaskarżony wyrok i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie spółki, jako pozbawione usprawiedliwionych podstaw.

Zmiana orzeczenia Sądu Okręgowego skutkowałą koniecznością zmiany rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego o kosztach procesu i oparcia go na zasadzie odpowiedzialności za końcowy wynik procesu - art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 12 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.

/SSA Hanna Hańczewska-Pawłowska/ /SSA Maria Michalska-Goźdz/ /SSA Iwona Niewiadowska-Patzer/